

Sitrep Irak
NR.15, 08/01/04
Stand van zaken: 09.00 uur

Samenvatting:

De afgelopen periode is gekenmerkt door de arrestatie van Saddam Hoessein. Deze aanhouding heeft, in ieder geval in de eerste weken, geen daling van de aanslagen met zich meegebracht. Verder is het nieuwe politieke tijdpad in gang gezet, onder andere het opstellen van de zogenaamde "fundamental law" (interim basiswet). De VS is begonnen aan een grootschalige troepenrotatie die in totaal vier maanden zal duren.

I Politieke en militaire ontwikkelingen:

A. Internationale politieke ontwikkelingen:

De arrestatie van Saddam Hoessein op 13 december 2003 in de buurt van zijn geboorteplaats Tikrit is in Irak door het grootste deel van de bevolking verwelkomd en door de gehele internationale gemeenschap als een zeer welkome ontwikkeling aanvaard. Alom wordt gehoopt dat deze aanhouding een nieuwe impuls zal geven aan het politieke proces in Irak en aan de verbetering van de veiligheidssituatie. Daarnaast is na de aanhouding de aandacht vooral gericht geweest op de vraag van de berechting van Saddam Hoessein en andere leden van zijn regime: welk tribunaal? Wat voor proces? Zal er wel of niet sprake zijn van doodstraf? Kort na de aanhouding heeft de voorzitter voor de maand december van de *Iraqi Governing Council* (IGC) al-Hakim bekend gemaakt dat Hoessein in Irak zal worden berecht, waarschijnlijk door het in oktober opgerichte tribunaal, "Iraqi Special Tribunal", dat tot taak heeft de leden van het Hoessein regime wegens schending van de mensenrechten te berechten. Volgens hem zullen internationale waarnemers het proces bijwonen en zal het proces zich aan internationale juridische normen houden. President Bush en Premier Blair hebben aangegeven dat Hoessein een openbaar en eerlijk proces dient te krijgen en hebben gesteld dat het aan de Irakezen zelf is om te bepalen of zij wel of niet de doodstraf wensen toe te passen. Secretaris-generaal van de VN Annan (SGVN) heeft aangegeven dat de VN eventueel een ondersteunende rol bij het proces zou kunnen spelen, maar heeft hierbij benadrukt dat het vooral een proces dient te zijn dat binnen de fundamentele internationale normen plaats moet vinden. De VN zal aldus niet bijstaan bij een proces waarvan de doodstraf een uitkomst zou kunnen zijn.

In de week van 18 januari zal SGVN in New York overleggen met een aantal IGC-leden (in ieder geval met de voorzitter van de IGC voor de maand januari, Adnan

Pachachi) en met leden van de Coalitie. De bijeenkomst is een eerste gedachtenwisseling over de rol die de VN op termijn in Irak zal kunnen spelen: welke rol de VN volgens de organisatie zelf zou kunnen spelen en welke rol IGC en Coalitie de VN wensen toe te kennen.

Zowel deze bijeenkomst als de Europese rondreis die december-voorzitter al-Hakim die maand heeft ondernomen, duiden op een aanhoudende internationale activiteit van de IGC. In Parijs, heeft de Iraakse delegatie laten weten dat de IGC de VN zo snel mogelijk wenst te betrekken bij de wederopbouw, onder andere door de benoeming van een "nieuwe De Mello", en voornemens is de betrekking met de buurlanden van Irak te verbeteren. Tegelijkertijd hebben de Iraakse minister van Financiën en een Amerikaanse delegatie onder leiding van James Baker (afgezant van President Bush inzake de Iraakse schuldenverlichting) die ook in Parijs aanwezig waren, gesprekken gevoerd over de Iraakse schuld. Frankrijk heeft bekendgemaakt bereid te zijn in het kader van de Club van Parijs en zodra een legitieme Iraakse regering aan zal treden, een deel van de Iraakse schuld kwijt te schelden. Ook is Frankrijk op termijn (na overdracht van de volledige bestuursverantwoordelijkheden aan de Irakezen in juli 2004) voornemens nauwer betrokken te raken bij de wederopbouw. Wat de Iraakse schuld betreft hebben ook Duitsland en Rusland laten weten bereid te zijn in het kader van een overeenkomst in de Club van Parijs een positieve houding te zullen aannemen ten opzichte van kwijtschelding. Een overeenkomst in de Club van Parijs is volgens de Franse minister van Buitenlandse Zaken De Villepin (Frankrijk is thans voorzitter van Club) binnenkort haalbaar. De totale buitenlandse schuld van Irak bedraagt 120 miljard dollar. Over het uiteindelijke bedrag dat Irak zal worden kwijtgescholden kunnen nog geen uitspraken worden gedaan.

Wat betreft de wederopbouw zijn alle op dit moment bij de Iraakse reconstructie betrokken actoren het erover eens dat de komende 6 à 7 maanden een doorslaggevende periode zal zijn voor het al dan niet slagen van de wederopbouw.

B. Interne politieke ontwikkelingen:

Op politiek niveau hebben zich in Irak weinig opmerkelijke ontwikkelingen voorgedaan. Het op 15 november jl. gedefinieerde stappenplan voor de politieke wederopbouw is in gang gezet. Zo zijn besprekingen over de exacte invulling van de diverse fases die op 30 juni moeten leiden tot de bestuursoverdracht, begonnen. Ook zijn de eerste stappen gezet voor de eerste fase van het stappenplan: het opstellen van een basiswet vóór 28 februari, waarin CPA en IGC uitgangspunten voor een tijdelijke staatsinrichting wensen op te nemen (met name aangaande de mate van federatieve staatsstructuur, de rol van de islam in de wetgeving en de positie van minderheden).

Begin januari 2004 hebben de Amerikaanse en Britse vertegenwoordigers in Irak, Paul Bremer en Sir Jeremy Greenstock, een ontmoeting gehad met de Koerdische leiders Jalal Talabani en Massoud Barzani. Tijdens deze bijeenkomst is overeenstemming bereikt over het behoud van de autonomie in de Koerdische regio na de machtsoverdracht die medio 2004 zijn beslag moet krijgen. Het tussen Amerikanen, Britten en Koerden bereikte akkoord versterkt de positie van de Koerden in de discussie die momenteel binnen de regeringsraad wordt gevoerd over de toekomstige Iraakse staatsstructuur.

Volgens Koerdische kranten is ook afgesproken dat meer dan 200.000 Koerden mogen terugkeren naar hun oorspronkelijke woonplaats Kirkuk. Omdat een dergelijke ontwikkeling voeding geeft aan de Koerdische aanspraken op Kirkuk versterkt, is onrust ontstaan onder de Turkmeense en Arabische gemeenschappen in de stad.

Gelet op de tijdsdruk en de gevoeligheid van een aantal punten waarover langdurig zal moeten worden onderhandeld (met name wat betreft een eventuele federale structuur), is het denkbaar dat de interim basiswet zich vooral zal concentreren op algemene kwesties, zonder definitieve uitspraken te doen over heikele kwesties. Het verlangen naar voortgang conform het tijdpad is groot, met name aan CPA zijde. CPA zou kunnen trachten deze voortgang – in ieder geval symbolisch – zichtbaar te maken door in de komende tijd te wijzen op openbare politieke bijeenkomsten, de beëindiging van de omruil van het nieuwe Iraakse geld, en wellicht de presentatie van het eerste bataljon van het nieuwe Iraakse leger (NIA, *New Iraqi Army*). In dit kader is vermeldenswaard dat in Jordanië de opleiding voor kaderleden van het NIA is aangevangen. Er zullen in 11 weken 560 rekruten opgeleid worden tot pelotons- en compagniescommandanten. Het gros van de rekruten bestaat uit jongere officieren van het oude Iraakse leger, maar ook voormalige tegenstanders van het regime zoals Koerdische *peshmerga* en shi'ieten maken er deel van uit. Nadat in december rekruten het NIA verlieten uit onvrede over de salariëring, heeft de CPA – op aandringen van de IGC – de salarissen verhoogd.

In Muthanna heeft op 6 en 7 januari 2004 een laatste serie dorpsraadverkiezingen plaatsgevonden. Met deze verkiezingen zijn alle steden en dorpen in de provincie voorzien van een lokale raad. Muthanna voldoet nu aan de CPA-eisen, die behelzen dat vóór 31 december 2003 in alle steden en dorpen in Irak lokale raden zijn gekozen. Met de aanstelling van deze lokale raden is de opbouw van het lokale politieke bestuursmodel, waaraan in oktober 2003 een begin is gemaakt, voltooid. In hoeverre dit bestuursmodel intact zal blijven na de bestuursoverdracht in juni 2004, zal mede afhangen van het constitutionele proces dat op dat moment in gang zal worden gezet.

C. Veiligheidsituatie:

Het aantal incidenten in geheel Irak in december 2003 is niet afgenomen t.o.v. voorgaande maanden. De dalende trend zoals geconstateerd aan het eind van de maand november 2003 heeft zich derhalve niet doorgezet. De arrestatie van Saddam Hussein op 13 december jl. lijkt niet direct te hebben geresulteerd in een stijgend of dalend aantal incidenten.

In de loop van de maand januari begint de grootschalige US troepenrotatie die in totaal vier maanden gaat duren. In totaal zullen tussen januari 2004 en mei 2004 meer dan honderdduizend US troepen roteren. Het valt te verwachten dat anti-CT elementen de (door deze rotatie) eventueel onstane operationele zwaktes bij de CT zullen uitbuiten en aanslagen zullen voorbereiden.

Zuid-Irak blijft, vergeleken met het aantal incidenten dat zich dagelijks voordoet in Centraal-Irak, relatief rustig. Een belangrijk deel van de gewelddadige incidenten van de afgelopen periode blijft te relateren aan criminele activiteiten of demonstraties als gevolg van ontevredenheid bij de lokale bevolking. Anti-coalitie activiteiten in Zuid-

Irak worden voornamelijk waargenomen in de provincie Basra. De overige incidenten vinden voornamelijk plaats in de provincie Maysan en een kleiner deel in de provincies Dhi Qar en Muthanna.

Er hebben zich in de provincie Muthanna in de maand december 2003 enkele tegen Coalitie- of SFIR-troepen gerichte incidenten voorgedaan. De meeste van deze incidenten vonden plaats op de belangrijke doorgaande wegen in de provincie en/of waren crimineel gerelateerd. Hierbij werd door de daders over het algemeen gebruik gemaakt van handvuurwapens. Niettemin duren de rapportages over observaties van Coalitie- of SFIR troepen en meldingen over mogelijke aanslagen voort. In de toekomst moet derhalve nog steeds rekening worden gehouden met aanslagen op Coalitie/SFIR troepen en op organisaties die samenwerken met de Coalitie.

In geheel Irak is de daling in *Improvised Explosive Devices* (IED) incidenten opvallend. Waarschijnlijk is dit het resultaat van de toenemende druk van Coalitietroepen (CT) – zowel in centraal als in Zuid-Irak - op de mogelijke dadergroepen van anti-CT aanslagen in het algemeen en de arrestatie van enkele belangrijke IED makers in het bijzonder. Tegelijkertijd is er sprake van een toename van het aantal *Vehicle Borne IEDs* (VBIEDs) incidenten.

De fluctuatie in het gebruik van IEDs in het Britse divisievak (MNDSE) kan verschillende oorzaken hebben. Ten eerste is er mogelijk sprake van een twee wekelijkse cyclus v.w.b. IED aanslagen (waarbij er een voorbereidingstijd van twee weken voor IED aanslagen in de MNDSE aangehouden wordt). Ten tweede zijn er recente meldingen dat anti-CT elementen verplaatst zijn naar Bagdad en omgeving om de druk op reeds aanwezige anti-CT elementen te verlichten. De dreiging van dit inzetmiddel blijft echter voortduren, ook in de MNDSE, aangezien ook rekruteringsactiviteiten worden gemeld voor het trainen van toekomstige IED makers.

De aanhoudende en stijgende inzet van VBIEDs door anti-CT elementen in geheel Irak is zorgwekkend. De grofheid van dit soort middelen houdt geen rekening met *collateral damage* zoals slachtoffers onder de burgerbevolking en kan wijzen op betrokkenheid van buitenstaanders - mogelijk buitenlandse extremisten - en minder op de betrokkenheid van lokale groeperingen. In dit kader is ook de stijging van inzet van VBIEDs tegen CT doelen bijzonder zorgwekkend, met als dieptepunt de aanslagen in Karbala in het Poolse divisievak. Het aangrijpen van deze - over het algemeen - beter beveiligde doelen duidt immers op gedegen verkenningsactiviteiten en van een zekere mate van coördinatie, zoals het gelijktijdig aangrijpen van meerdere doelen aantoont. Het is de verwachting dat VBIED aanslagen zowel qua uitvoering als materieeltechnisch de komende tijd verbeterd zullen worden om de effectiviteit ervan te verhogen.

De VBIED aanslagen in Karbala op CT doelen (acht militairen gedood) op 27 december 2003 vertonen veel gelijkenis met eerdere aanslagen in Bagdad. Beide series aanslagen vielen op door een zekere mate van coördinatie in tijd en inzetmiddel. Zo vonden beide aanslagenreeksen in Bagdad en in Karbala in een kort tijdsbestek plaats, in een religieus betekenisvolle periode (aan het begin van de Ramadan en tijdens de Kerstperiode).

Meldingen over mogelijke inzet van VBIED's door anti-CT elementen in het MNDSE gebied blijven – na de aanslag te Nasiriyah op 12 november - eveneens aanhouden. Hierbij zijn zowel SFIR / CT als (hulp)organisaties die deelnemen aan de wederopbouw van Irak, potentieel doelwit.

Het bericht in de Telegraaf van 5 januari jl., waarin een Syrische dissident als bron aangehaald en waarin wordt gesteld dat Syrië Iraakse massavernietigingswapens heeft opgeslagen, lijkt te passen in een niet hard te maken geruchtenstroom.

II Internationaal Terrorisme

N.v.t.

III Economische ontwikkelingen

Op 10 en 11 januari vind in Amman een beurs voor het bedrijfsleven plaats.